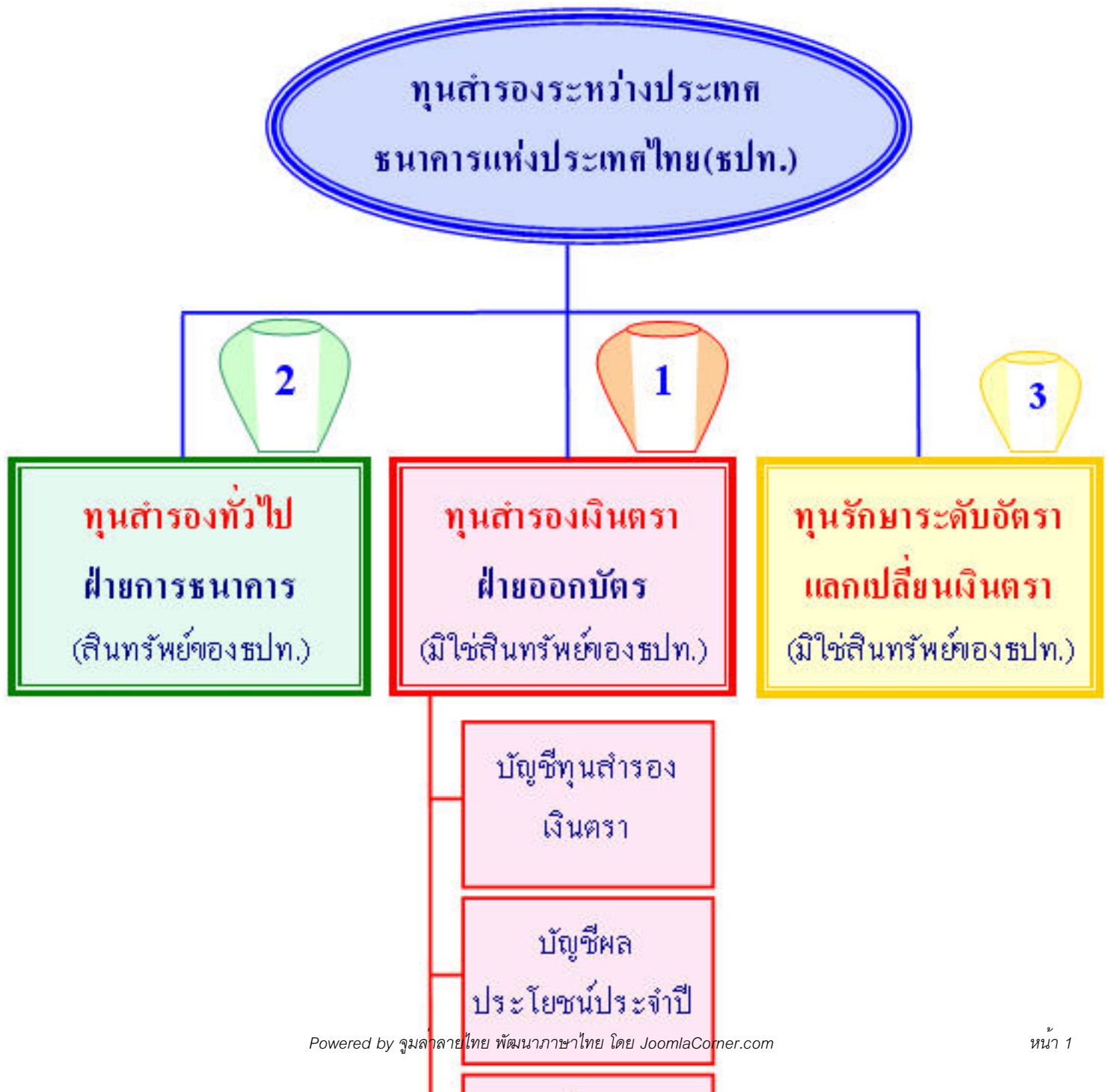

แผนภูมิแสดงบัญชีทุนสำรองทางการ ธนาคารแห่งประเทศไทย

หมายเหตุ ๑. **ทุนสำรองทั่วไป** ฝ่ายการธนาคาร เป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารแห่งประเทศไทยเท่านั้น ๒. **ทุนสำรองเงินตรา** ฝ่ายออกบัตร หรือ **คลังหลวง** มิใช่เป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยมีสถานะเป็นเพียง “ผู้ดูแลรักษา” เท่านั้น **ทุนสำรองเงินตรา** เป็นทรัพย์สินของแผ่นดินที่คนไทยทุกคนเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมกัน ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของบูรพกษัตริย์ที่ทรงก่อตั้งและตามหลักกฎหมาย ๓. **ทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน** อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เป็นนิติบุคคลต่างหากจากธนาคารแห่งประเทศไทย

ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ รัฐบาลมีความเห็นเกี่ยวกับกฎหมายเงินตราว่า เหตุการณ์ในช่วง ๓๐ ปีที่ผ่านมา ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ บางครั้งล่อแหลมต่ออธิปไตย จึงมีความจำเป็นต้องปรับปรุงกฎหมายที่ต่างๆ หลายวาระให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ ด้วยเหตุนี้ กฎหมายว่าด้วยเงินตราที่ใช้ตลอดมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๗๑ จึงถูกนำมาแก้ไขเป็นระยะๆ รวมแล้วมีจำนวนมากมายหลายสิบฉบับ ทั้งด้วยบทในพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกาและกฎกระทรวง มีหลักจัดการเงินตราระบบถาวรอันเป็นอยู่แต่ดั้งเดิม แต่ได้ถูกระงับการใช้บังคับไปโดยปริยายก็มี หรือหลักจัดการเงินตราในระบบชั่วคราวแต่ใช้บังคับแทนก็มี เป็นการสับสนปะปนกันอยู่และกระจัดกระจายไม่เป็นหมวดหมู่

ดังนั้น ในเมื่อปัจจุบันนี้เป็นที่รับรองแล้ว และได้ใช้หลักจัดการเงินตราแบบชั่วคราวซึ่งมีการต่ออายุกันตลอดมากกว่า ๑๕ ปีแล้วเช่นนี้ รัฐบาลจึงเห็นสมควรที่จะได้ปรับปรุงตัวบทกฎหมายว่าด้วยระบบเงินตราชั่วคราวโดยแก้ไขเล็กน้อย เพื่อให้ถาวรสืบไปโดยไม่ต้องมีการต่ออายุกันเป็นคราว ๆ เช่นแต่ก่อน

พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑” ขึ้น มีสาระสำคัญสรุปดังนี้

๓ เพื่อดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพของเงินตรา ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยรักษา “ทุนสำรองเงินตรา” ไว้ก่อนหนึ่ง สิ้นทรัพย์สินที่มีอยู่ในทุนสำรองเงินตรามีหลายประเภท ประกอบด้วยบัญชีสำคัญ ๓ บัญชี คือ

๑. บัญชีทุนสำรองเงินตรา[1] ๒. บัญชีผลประโยชน์ประจำปี ๓. บัญชีสำรองพิเศษ [1] บัญชีทุนสำรองเงินตรา

คือสินทรัพย์ที่ใช้หนุนหลังธนบัตรออกใช้ ซึ่งจะต้องมีมูลค่าเท่ากับธนบัตรออกใช้ ๑๐๐%

ตามหลักการที่ว่ามูลค่าของธนบัตรออกใช้จะต้องเท่ากับมูลค่าของสินทรัพย์ทุนสำรองเงินตรา

ประชาชนว่าธนบัตรได้รับการประกันราคาให้มีค่าตามที่ระบุไว้บนธนบัตรนั้น

ท กำหนดให้กัน “ทุนสำรองเงินตรา” ไว้เป็นส่วนหนึ่งต่างหากจากสินทรัพย์อื่นๆ บรรดาที่เป็นของธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นการกำหนดให้กันทุนสำรองเงินตราไว้ใน “ฝ่ายออกบัตร” โดยแยกไว้ต่างหากจาก “ฝ่ายการธนาคาร” ซึ่งเป็นสินทรัพย์ของธนาคารแห่งประเทศไทย

ท ผลประโยชน์อันเกิดจากทุนสำรองเงินตราแต่ละปีหลังจากหักค่าใช้จ่ายในการพิมพ์ธนบัตร การออกและจัดการธนบัตร ค่าเสื่อมราคาของสินทรัพย์ ให้รับขึ้น “บัญชีสำรองพิเศษ” ไว้

ท การตีราคาสินทรัพย์ ถ้าสูงหรือต่ำกว่าที่ถือไว้เป็นทุนสำรองเงินตรา ให้รับขึ้นหรือจ่ายจากบัญชีสำรองพิเศษ ถ้ามีไม่พอจ่ายให้จ่าย รายได้ของแผ่นดินเท่าจำนวนที่ขาดนั้น ถ้าปีต่อไป มีผลประโยชน์เหลือก็ให้ใช้คืนเงินรายได้ของแผ่นดินจนครบจำนวน และเมื่อเหลือเท่าใดให้รับขึ้นบัญชีสำรองพิเศษไว้

ทองคำแท่งบริสุทธิ์เป็นส่วนหนึ่งที่ใช้หนุนหลังพิมพ์ธนบัตร

ในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้มีการปรับปรุงแก้ไข พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑ หลายครั้ง เช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๑๐, ๒๕๑๔, ๒๕๑๖ และ ๒๕๒๑ เป็นต้น การแก้ไขแต่ละครั้งมีความจำเป็น มีหลักการและเหตุผลต่างกันไป อย่างไรก็ตามการแก้ไขทุกครั้งมิได้กระทบกระเทือนในหลักการสำคัญของ “ทุนสำรอง” ที่กำหนดให้เก็บสะสมไว้ด้วยความมั่นคงปลอดภัย และให้กันไว้มิให้ปะปนกับสินทรัพย์ใดๆ ในแผ่นดิน จึงสอดคล้องกับหลักการและเจตนารมณ์เดิมในอดีต

ทองคำแท่งบริสุทธิ์เป็นส่วนหนึ่ง ที่ใช้หนุนหลังพิมพ์ธนบัตร

ทุนสำรองทั้ง ๓ รวมกัน คือ ทุนสำรองระหว่างประเทศ

เนื่องจากเราใช้ “ธนบัตร” เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และออกใช้หมุนเวียนในท้องตลาด ดังนั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงต้องสร้างหลักประกันให้ธนบัตรทุกฉบับมีค่าตามราคาที่จะระบุไว้บนธนบัตร จึงกำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่าธนบัตรจะนำออกใช้ได้มี ๒ กรณีเท่านั้น คือ

๑. แลกเปลี่ยนทันทีกับธนบัตรที่ออกใช้ไปก่อนแล้ว ซึ่งถอนคืนจากธนบัตรออกใช้ในจำนวนเท่ากัน เช่น ถอนคืนธนบัตรออกใช้ชนิดราคา ๕๐๐ บาท จำนวน ๑ ล้านบาท แลกเปลี่ยนกับการออกใช้ธนบัตรชนิดราคา ๑๐๐ บาท จำนวน ๑ ล้านบาท

๒. รับสินทรัพย์ทุนสำรองเงินตราอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งมีค่าเท่ากับที่ระบุไว้ในมาตรา ๓๐ แห่งพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑ เข้าไว้ในบัญชีทุนสำรองเงินตรา แล้วจ่ายธนบัตรออกใช้ในมูลค่าเท่ากัน

โดยข้อกำหนดในพระราชบัญญัติธนาคารแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๔๘๕ และ พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑ ทำให้การพิมพ์ธนบัตรออกใช้ทุกบาท ธนาคารแห่งประเทศไทยต้องจัดให้มี “ทุนสำรองเงินตรา” หนุนหลัง ดังนั้น เพื่อเป็นการประกันค่าและรักษาเสถียรภาพของเงินตรา มาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑ จึงกำหนดไว้ว่า เพื่อดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพของเงินตรา ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยรักษาทุนสำรองเงินตราไว้กองหนึ่ง เรียกว่า **ทุนสำรองเงินตรา** ซึ่งทุนสำรองเงินตรานี้

ธนาคารแห่งประเทศไทยกันไว้ต่างหากจากทรัพย์สินอื่นๆ ที่เป็นของธนาคารแห่งประเทศไทย และ**สินทรัพย์ที่ประกอบขึ้นเป็นทุนสำรองเงินตรา จะต้องเป็นสินทรัพย์ที่ได้รับการยอมรับแล้วว่ามีค่างามมั่นคง** ดังนั้น มาตรา ๓๐ จึงกำหนดให้สินทรัพย์ต่อไปนี้เป็นสินทรัพย์ที่รับเข้าเป็นทุนสำรองเงินตรา ได้แก่

๑. ทองคำ
๒. เงินตราต่างประเทศอันเป็นเงินตราที่พึงเปลี่ยนได้ หรือเงินตราต่างประเทศอื่นใดที่กำหนดโดยกฎกระทรวง ทั้งนี้ ต้องเป็นรูปเงินฝากในธนาคารนอกราชอาณาจักรหรือในสถาบันการเงินระหว่างประเทศ
๓. หลักทรัพย์ต่างประเทศที่จะมีการชำระหนี้เป็นเงินตราต่างประเทศที่ระบุไว้ใน ๒

๔. ทองคำ สินทรัพย์ต่างประเทศ และสิทธิพิเศษถอนเงิน ทั้งนี้ที่นำส่งสมทบกองทุนการเงิน

๕. ใบสำคัญสิทธิซื้อส่วนสำรอง

๖. ใบสำคัญสิทธิพิเศษถอนเงิน

๗. หลักทรัพย์รัฐบาลไทยที่จะมีการชำระหนี้เป็นเงินตราต่างประเทศที่ระบุไว้ใน ๒ หรือเป็นบาท

๘. ตัวเงินในประเทศที่ธนาคารแห่งประเทศไทยพึงซื้อหรือรับช่วงซื้อลดได้ แต่ต้องมีค่ารวมกันไม่เกินร้อยละสี่สิบของจำนวนธนบัตรออกใช้

สินทรัพย์ตาม ๑ ถึง ๖ นั้น ธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องจัดดำรงไว้ให้มีค่ารวมกันทั้งสิ้นไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๖๐ ของจำนวนธนบัตรออกใช้

สำหรับการจ่ายสินทรัพย์ทุนสำรองเงินตรานั้น พระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑ ยังกำหนดไว้ ห้ามมิให้จ่ายทุนสำรองเงินตรา เว้นแต่ ๒ กรณี ดังนี้

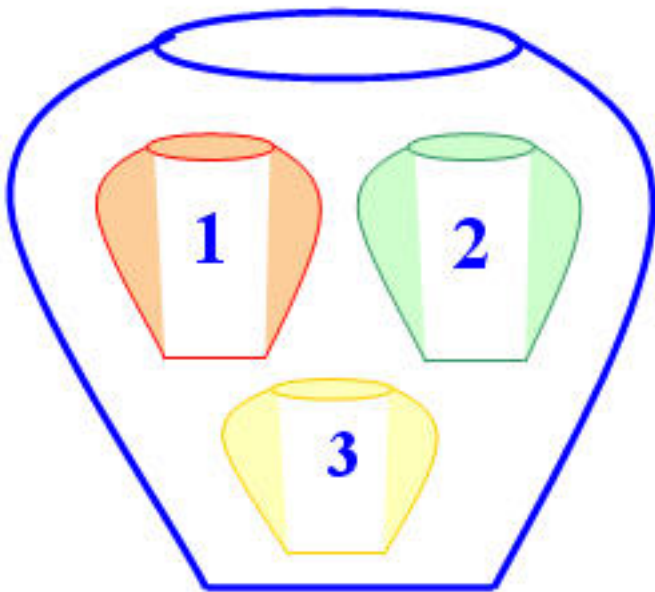
๑. จ่ายทุนสำรองเงินตราโดยถอนคืนธนบัตรจำนวนเท่ากันคืนจากการออกใช้หมุนเวียน เช่น ถอนคืนธนบัตรจากการออกใช้หมุนเวียน ๑๐๐ ล้านบาท ก็จ่ายทุนสำรองเงินตราออกจากบัญชีทุนสำรองเงินตรา ๑๐๐ ล้านบาท

๒. จ่ายทุนสำรองเงินตราประเภทหนึ่งและรับทุนสำรองเงินตราอีกประเภทหนึ่ง ตามที่ระบุไว้ในมาตรา ๓๐ ซึ่งมีมูลค่าเท่ากันขึ้นบัญชีทุนสำรองเงินตรา การจ่ายทุนสำรองเงินตราเป็นอำนาจของผู้อำนวยการธนาคารแห่งประเทศไทย หรือผู้แทนซึ่งผู้อำนวยการธนาคารแห่งประเทศไทยได้แต่งตั้งขึ้นเพื่อการนี้โดยเฉพาะ นอกจากนี้ สำระสำคัญของพระราชบัญญัติเงินตรา พ.ศ. ๒๕๐๑ ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์การคำนวณค่าแห่งสินทรัพย์ที่เป็น หรือรับเป็นทุนสำรองเงินตรา การตีราคาสินทรัพย์ที่ประกอบขึ้นเป็นทุนสำรองเงินตรา ตลอดจนวิธีการจัดการเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้จากทุนสำรองเงินตราไว้ด้วย

สำหรับการพิจารณาถึงฐานะการดำเนินงานของธนาคารแห่งประเทศไทยนั้น เพื่อให้ถูกต้องตามกฎหมาย จะต้องจัดทำบัญชีแยกตามลักษณะของธุรกรรมหลักของธนาคาร และทำการวิเคราะห์ทั้งสองบัญชีควบคู่กันไป กล่าวคือ

๑. จัดทำบัญชีของฝ่ายการธนาคาร เพื่อแสดงฐานะการเงินที่เกิดจากการประกอบธุรกรรมธนาคารกลาง

๒. จัดทำบัญชีของฝ่ายออกบัตรธนาคารแยกบัญชีต่างหาก เพื่อแสดงฐานะการเงินของเงินสำรองที่ใช้หมุนหลังธนบัตร

ฐานะของประเทศไทยมั่นคง
หรือไม่ ดูจากน้ำ ๓ โอ่งรวมกัน
โดยโอ่งที่ ๑ ก่อตั้งมาตั้งแต่
โบราณ มีมาก่อนการก่อตั้ง
ธนาคารแห่งประเทศไทย

ทุนสำรองทางการ หรือ ทุนสำรองระหว่างประเทศ

สำหรับทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา ซึ่งมีทุนเริ่มแรกในปี พ.ศ. ๒๕๓๘

โดยได้รับโอนมาจากสินทรัพย์ทุนสำรองเงินตราส่วนที่เกินจำนวนธนบัตรออกใช้เป็นมูลค่า ๖๓ ล้านดอลลาร์สหรัฐ นั้น ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๗

รัฐบาลได้ออกกฎหมายโอนทุนสำรองเงินตราส่วนที่เกินธนบัตรออกใช้ที่เกิดจากการกำหนดค่าเสมอภาคของเงินบาทเข้าเป็นสินทรัพย์ของทุนรักษาระดับแลกเปลี่ยนเงินตราอีกเป็นจำนวน ๑๒,๒๗๓,๙๗๖.๑๙ เหรียญสหรัฐ รวมเป็นทุนดำเนินการทั้งสิ้น ๗๕,๒๗๓,๙๗๖.๑๙ เหรียญสหรัฐ หรือ ๑,๕๖๕,๖๙๘,๗๐๔.๗๕ บาท ตามอัตราค่าเสมอภาค ๑.๐๐ เหรียญสหรัฐ เท่ากับ ๒๐.๘๐ บาท

**(ตัวอย่าง) รายงานประจำสัปดาห์ของฝ่ายออกบัตรธนาคาร
และฝ่ายการธนาคาร ธนาคารแห่งประเทศไทย
ประจำสัปดาห์สิ้นสุด ณ วันพฤหัสบดีที่ 11 สิงหาคม 2548**

ฝ่ายออกบัตรธนาคาร

ก. ทุนสำรองเงินตรา

	บาท		บาท
ทองคำ	45,586,590,248	บัญชีทุนสำรองเงินตรา (ธนบัตรออกใช้)*	
เงินตราต่างประเทศ	441,566,098,413	ออกใช้หมุนเวียน	655,841,944,556
หลักทรัพย์ต่างประเทศ	920,874,235,369	อยู่ในฝ่ายการธนาคาร	13,642,790,233
หลักทรัพย์รัฐบาลไทย	165,600,774	บัญชีสำรองพิเศษ	835,361,461,067
ตัวเงิน	-	บัญชีผลประโยชน์ประจำปี	13,947,089,100
ทองคำ และสินทรัพย์ส่ง สมทบกองทุน		หนี้อื่น	987,947,264
การเงินระหว่างประเทศ	-		
ใบสำคัญสิทธิพิเศษถอนเงิน	-		
สินทรัพย์อื่น	111,588,707,416		
	1,519,781,232,220		1,519,781,232,220

* ธนบัตรออกใช้มีทองคำและสินทรัพย์ต่างประเทศหนุนหลังเท่ากับร้อยละ 100

ข. กิจการธนบัตร

	บาท		บาท
เงินสดและเงินฝาก	942,536,847	ทุน	5,768,512,417
สินค้าคงเหลือ	2,268,173,889	สำรองทั่วไป	-
ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์	3,430,250,466	หนี้อื่น	1,737,870,365
สินทรัพย์อื่น	865,421,580		
	7,506,382,782		7,506,382,782